

Härnevi kyrka

Landskap/län: Uppland/Uppsala län

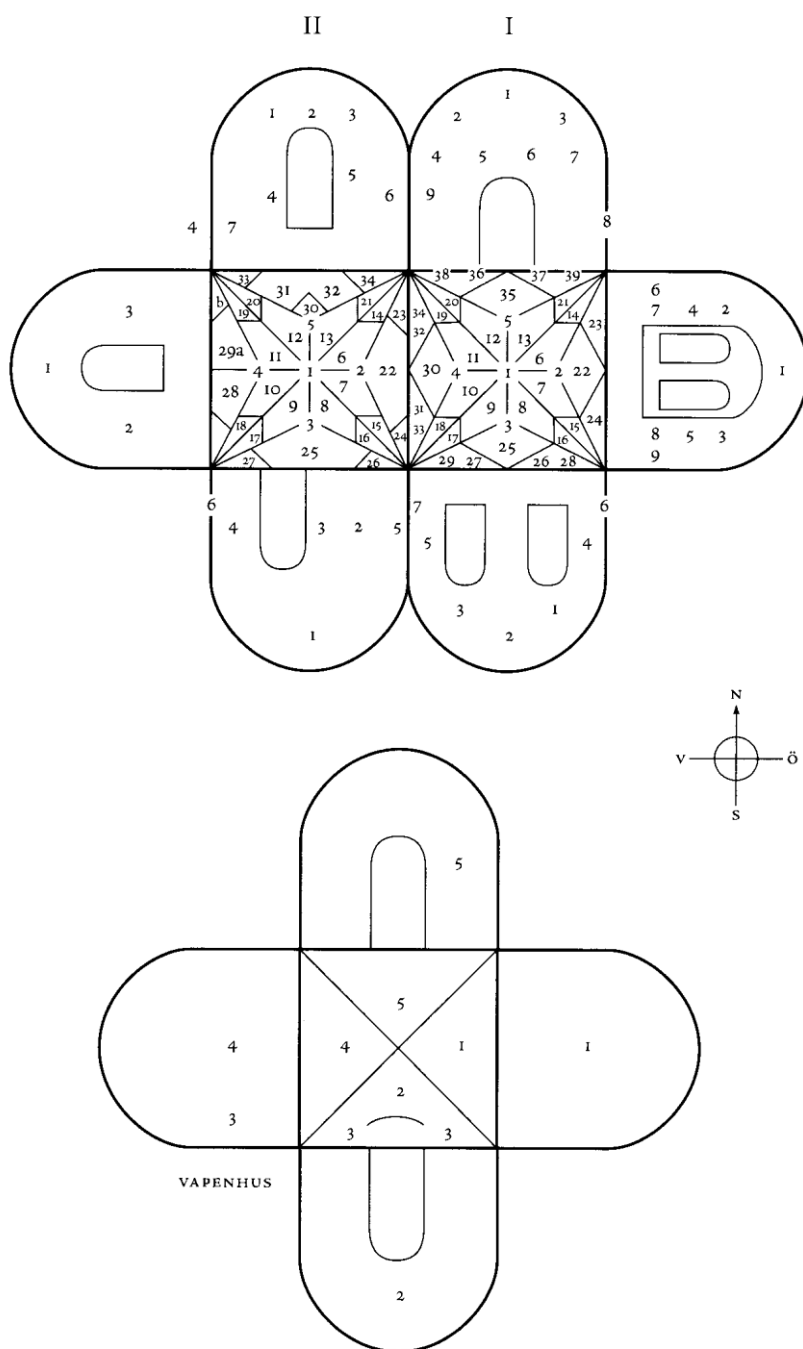
Kyrkoorganisation: Uppsala stift, Fjärdhundra församling

Plats: Stora Härnevi, Enköpings kommun, cirka 11 kilometer norr om Enköping

Koordinater: 59°43'37"N 17°4'31"Ö

Målningarnas skapelseid: början på 1480-talet

Målningarnas kondition: Mycket god

Härnevi kyrka är en salkyrka som kan dateras till 1470–1480-talet.

Valvmålningarna har undgått överkalkning med ett undantag. Den orgelspelande suggan i en av valvsvicklarna kalkades över samtidigt med väggmålningarna på 1700-talet. Vid en stor restaurering 1956 knackades väggmålningarna fram och konserverades. Dessa väggmålningar är troligen de bäst bevarade väggmålningar av Albertus Pictor. Samtidigt som väggmålningarna knackades fram så rengjordes även de nedsotade valvmålningarna. I denna kyrka har den röda färgen i många fall bevarats oförändrad, till exempel i dräkter.

Målningarna idag

Härnevi kyrka har två stjärnvalv som är dekorerade. Det finns också ett dekorerat vapenhus. Målningarna i valven är i gott skick. De hör till en av totalt sex kyrkor vars valv aldrig varit överkalkade. Även väggarna är ofta i rätt bra skick.

Målningarnas tillgänglighet

De flesta målningarna är lättåtkomliga. Det finns ingen orgelläktare. Däremot skymmer orgeln som står i nordvästra hörnet väggmålningar på västra och norra väggarna i andra travén. En målning störs också av att en upphängningsanordning för en takkrona har fästs i en målning i ett av valven. Det finns två metallstänger mellan södra och norra väggarna som stör målningar på östra och västra väggarna. I vapenhuset finns det två skåp som täcker delar av två väggmålningar.

Travé I

Valvet

1. Slutsten. Ornamental blomma.
2. Fågel med drakkropp.
3. Djävul.
4. Drakunge.
5. Gestalt med människoansikte och svans.
6. Profetbrösbild.
7. Profetbrösbild.
8. Profetbrösbild.
9. Profetbrösbild.
10. Profetbrösbild.
11. Profetbrösbild.
12. Profetbrösbild.
13. Profetbrösbild.
- 14–21. Ornamentik: Bladränka.
22. Nådstolen, dvs. Gud Fader som håller korset med Kristus i sina armar.
23. Jesu födelse (Luk 2:1–7; jfr BP 2/b). Scenen förefaller vara inspirerad av S:ta Birgitta, *Revelaciones*, bok VII 21:8–11, då den visar barnet där det ligger ”på marken naket och klart skinande”. Av Jesusbarnet syns numera endast strålglasen.
24. Herren visar sig för Mose i den brinnande törnbusken (2 Mos 3; jfr BP 2/b).
25. Delila klipper Simsons hår (Dom 16:16–22).
26. De heliga tre kungarna tillber Jesusbarnet (Matt 2:1–12; jfr BP 3/c).

27. Jesu omskärelse (Luk 2:21–40).
28. Evangelisten Matteus symbol, en bevingad människa.
29. Evangelisten Johannes.
30. Simson bländas av filistéerna (Dom 16:21).
31. Kung Herodes låter mördarna i Betlehem (Matt 2:16–17; jfr BP 7/g).
32. Jesus och Maria flyr med Jesus till Egypten (Matt 2:13–15; jfr BP 6/f).
33. En sugga spelar orgel.
34. En get blåser säckpipa.
35. Simson bänder isär lejonets käftar (Dom 14:5–6; jfr BP 28/h.).
36. Beädelsen för jungfru Maria (Luk 1:26–38; jfr BP 1/a).
- 37a. Gideon och undret med fällen (Dom 6:36–40; jfr BP 1/a).
- 37b. Marias möte med Elisabet (Luk 1:39–56).
38. Evangelisten Lukas.
39. Evangelisten Markus.

Östra väggen

1. Kristus som Smärtoman.
2. Ärkebiskop Jakob Ulvssons vapen örnfoten kvadrerat med ärkestiftets.
3. Ärkestiftets vapen, ursprungligen gult kors på röd botten.
4. Joakims offer avvisas (Jakobs protev, s 63).
5. Beädelsen för Joakim och mötet mellan Joakim och Anna vid Gyllene porten (Jakobs protev, s 65).
6. S:ta Ursula.
7. Marias födelse (Jakobs protev, s 66) (svårt skadat).
8. Marias tempelgång (Jakobs protev, s 68) (fragment).
9. Kvinnligt helgon.

Södra väggen

1. Jesus uppväcker Lasaros (Joh 11:1–44; jfr BP 11/l).
2. Kristi himmelfärd (Luk 24:50–53; Apg 1:9–11; jfr BP 34/o.).
3. Jesu dop (Matt 3:13–17; Luk 3:21–22; jfr BP 9/i).
4. S:t Kristoffer.
5. S:t Erasmus martyrium.

Pilastrarna

6. S:ta Barbara (SO).
7. S:ta Apollonia (SV).

Norra väggen

1. Jesu Kristi korsfästelse (Matt 27:35; jfr BP 25/e.).
2. Mose visar på kopparormen (4 Mos 21:4–9; jfr BP 25/e.).
3. Isak bär offerveden samt offrandet av Isak (1 Mos 22:6–10; jfr BP 24/d. respektive BP 25/e.).
Hopkomponerad.
4. Pietà, dvs. den sörjande Maria med den döde Kristus i famnen.

5. Kristi nedstigande i Dödsriket (jfr BP 28/.h.).
6. Kristi uppståndelse (Mark 16:1–8; Luk 24:1–12; jfr BP 29/.i.).
7. *Noli me tangere* (Rör inte vid mig), dvs. Kristus som örtagårdsmästare, när han uppenbarar sig för Maria Magdalena vid tiden närmast efter uppståndelsen (Joh 20:11–18; jfr BP 31/.l.).

Pilastrarna

8. S:ta Katarina av Alexandria (NO).
9. S:ta Margareta (NV).

Travé II

Valvet

1. Slutsten. Ornamental blomma.
2. Sjöjungfru.
3. Lejon.
4. Gubbe med svans.
5. Hopkrupen man som räcker ut sin blödande tunga.
6. Profetbrösbild.
7. Profetbrösbild.
8. Profetbrösbild.
9. Profetbrösbild.
10. Profetbrösbild.
11. Profetbrösbild.
12. Profetbrösbild.
13. Profetbrösbild.
- 14–21. Ornamental bladranka.
22. Maria förhålligande. Ovanför motivet t v ängel som spelar triangel, t h ängel som spelar fiddla. T v om motivet ängel som spelar luta, t h ängel som spelar portativ.
23. Abels offer (1 Mos 4:4). Abel sågs som en symbol för Kristus, och även för Kyrkan.
24. Kains offer (1 Mos 4:3–5). Kain sågs som en typologisk förebild för Synagogan.
25. Pingstundret, dvs. den Helige Andes utgjutande över apostlarna (Apg 2:1–4; jfr BP 35/.p.). Där ovanför Gud och Kristus med språkband vid sidorna och mellan sig.
26. Profetbrösbild.
27. Profetbrösbild.
28. S:t Mikael som själavägare med dialog mellan en själ och två djävlar (jfr Job 31:6; Dan 5:27).
- 29a. Salomos dom (1 Kung 3:16–28; jfr BP 37/.r.).
- 29b. Profetbrösbild.
- 30a. Profetbrösbild.
- 30b. Profetbrösbild.
31. Mannaregnet i öknen (2 Mos 16:4 ff; jfr BP 18/s).
32. Mose slår vatten ur klippan (4 Mos 20:2–11; jfr BP 26/.f.).
33. Profetbrösbild.
34. Profetbrösbild.

Södra väggen

1. Jesse rot, dvs. profeter och Jesu anfäder framställda i ett ”stamträd” (Jes 11:1 f; Rom 15:12). Motivet utgör en typologisk förebild för Marias födelse.
2. S:t Laurentius martyrium.
3. Aposteln Petrus korsfästelse.
4. Achatius och de tiotusen martyrerna på berget Ararat.

Pilastrarna

5. S:ta Anna.
7. S:t Andreas.

Västra väggen

1. Yttersta domen (Matt 25:31–46; 1 Tess 4:16 f; Upp 1:7 f; jfr BP 37/.r.).
2. Jesu intåg i Jerusalem (Matt 21:1–11; jfr BP 14/o).
3. Jesus driver ut månglarna ur templet (Joh 2:13–20; jfr BP 15/p).

Pilastern

4. Judas Iskariot, som hängt sig, efter att ha förrått Jesus (Matt 27:3; jfr BP).

Norra väggen

1. Jesu och lärjungarna i Getsemane (Matt 26:36–46; jfr BP 20/u).
2. Tillfångatagandet av Jesus (Joh 18:6; jfr BP 20/u).
3. Jesus inför Pilatus (Matt 27:11–26; jfr BP 22/.b.).
4. Gisslandet av Jesus (Mark 15:16–19).
5. Jesu korsbärande (Matt 27:31–37; jfr BP 24/.d.).

Pilastrarna

6. Johannes Döparen (Luk 1:57–80, 3:1–20).
7. S:ta Birgitta.

Vapenhuset

Valvet

1. Den frommes och den världsliges bön med Kristus som Smärtoman och passionsredskapen.
2. S:t Martin delar sin mantel med en tiggare.
3. Sko-Ella, gumman som var värre än den Onde, får av djävulen ett par skor på en stång (i svicklarna under S:t Martin).
4. S:t Göran och draken.
5. Veronikas svetteduk, buret av änglar.

Väggarna

1. Jungfru Maria med rosenkransen.
2. Hertigen (Heinrich der Löwe) av ”Brunswik” (Braunschweig) och ett lejon kämpar mot en drake.
3. Naken man hängd i sin tunga över en eld.
4. Ödeshjulet med Fortuna invid. Döden finns ej återgiven, något som annars är vanligt vid detta motiv.

5. Mannen i trädet, vars stam avsågas av döden.